

Unic în lume: marele baraj militar dacic „tip pieptene” de la Cioclovina - Ponorici

de Conf. univ. dr. George V Grigore

Știu că majoritatea românilor nu cunosc faptul că volumul de piatră ce intră în fortificațiile cetăților dacice din Munții Orăștiei se poate compara cu cea transportată pentru ridicarea piramidelor egiptene, iar templele ridicate în Sarmisegetusa Regia erau la fel de impozante ca și cele din Atena sau Roma. Dar, spre deosebire de mult mai cunoscutele cetăți dacice, fortificația dacică de la Cioclovina – Ponorici, cea mai mare fortificație ridicată de poporul dac, este și mai necunoscută, fiind retrasă și ascunsă în păduri, însă suprafața pe care a fost construită, dar mai ales lungimea ei o fac impresionantă cel puțin din punct de vedere al detaliilor tehnice. Acest baraj militar dacic Cioclovina - Ponorici este cea mai mare fortificație din piatră a Dacilor și cea mai mare fortificație din piatră a vremii sale din afara Imperiului Roman. De ce? Pentru că a fost ridicat de regele Decebal în calea împăratului Traian, pe drumul către Sarmizegetusa Regia, spre a bara calea armatelor invadatoare. Imensa fortificație dacică de baraj (2,5 km) era ridicată din lemn și pământ, ocupând toată zona dintre valea unde se află satul Cioclovina și valea Ponorici. Avea menirea de a bloca accesul dinspre Sarmizegetusa dinspre sud-vest din valea Streiului. În porțiunea sudică există două castru romane de marș parțial suprapuse de dimensiuni diferite, realizate probabil după forțarea fortificației în fiecare din cele două războaie cu dacii. Despre toate acestea ne informează istoricul Dan Oltean (danoltean.ro) care ne prezintă pentru prima dată în istoriografia românească, din punct de vedere constructiv, topografic și strategic, în cartea sa „Regii Dacilor și războaiele cu romanii”, această formidabilă fortificație. Lucrarea sa pluridisciplinară surprinde prin amploare, fiind întemeiată pe surse

istorice clasice, dar și apocrife, prezentând în mod exhaustiv domniile regilor daci: Burebista, Deceneus, Cotiso, Oroles, Dapyx, Zyraxes, Dicomes, Scorilo, Duras, Decebalus. Este, de asemenea, înfățișat pentru fiecare domnie în parte contextul social, politic și militar extern, precum și raporturile cu lumea romană. Pe baza descoperirii în munții din jurul Sarmizegetusei Regia, a 13 castre romane și a 16 fortificații dacice necunoscute până acum, autorul rescrie practic desfășurarea războaielor dintre daci și romani din anii 101-102 și 105-106 și uriașa desfășurare de forțe umane și materiale necesare.

Revenind, putem spune că efortul pentru construirea acestui sistem de fortificații este uimitor. Numai zidurile fortificației de baraj de la Cioclovina-Ponorici, de exemplu, însumează aproximativ 120.000 metri cubi de piatră, luată toată de pe locul unde s-a ridicat fortificația. Considerată de unii dintre istorici „*drept una dintre cele mai puternice fortificații dacice*”, ea „*avea rostul de a închide dinspre sud-vest, din Valea Streiului, accesul spre Sarmizegetusa. Zidul pornește din punctul cel mai înalt, Dealul Mesteacănului, din care coboară o pantă abruptă spre satul Cioclovina, continuă apoi în linie aproape dreaptă până în dreptul înălțimilor Brăncioarei, unde cotește brusc spre nord, pe partea superioară a pantei, iar în fața dealului Vârful lui Vârfete traversează valea obturată de un baraj și se leagă cu această înălțime. În același mod în care panta abruptă dinspre satul Cioclovina întărește și asigură flancul drept al dispozitivului, tot astfel dealul Vârful lui Vârfete, inaccesibil pe o distanță de circa 500 m pe panta sudică, constituie o poziție întărită natural, care asigură flancul stâng al fortificației. Zidul principal, a cărui lungime este de peste 2,5 km, numit de localnici Troianul, a mai traversat două baraje, unul după bastionul trei, iar al doilea prin punctul de unde drumul străbate poziția. Grosimea zidului principal, la bază, este cuprinsă între 10 și 14 m, iar înălțimea, în forma actuală, măsoară de la 0,80 m la 3,0 m*” (I. Glodariu, E. Iaroslavschi, A. Rusu, *Cetăți și așezări dacice în*

Munții Orăștiei, București, 1988, p. 165). Conform unui studiu publicat de H. Tatu și V. Moraru în anuarul muzeului din Deva (*Dispozitivul defensiv dacic de la Ponoriciu, jud. Hunedoara, în Sargetia*, XVI-XVII, 1982-1983), acest val era prevăzut cu cinci bastioane dispuse în partea sudică, iar „din josul pantei urcă 33 de valuri perpendiculare sau oblice spre valul de bază”, cu lungimi cuprinse între 40 și 100 de metri (p. 154). Denumit și *Fortificația liniară Cioclovina-Ponorici*, dispozitivul defensiv este format „dintr-un material compozit în care argila și calcarul arse se amestecă neuniform și în proporții absolut variabile, prin structura și duritatea pe care le poate atinge, are caracteristici unice dacă se discută ipoteza obținerii in situ” (V. Cetean, E. S. Teodor, A. Pețan, *Începuturi de cercetare a fortificației liniare Cioclovina-Ponorici. Informații arheologice, mineralogie și alte analize de laborator*, în *ArcheoVest*, IV₂, 2016, p. 695). Practic, el se înscrie „în seria fortificațiilor de pământ liniare, adaptate în zona de munte la specificul geologic al substratului (calcar și argilă) și la morfologia terenului de apărare” (p. 696). „Pentru că, foarte probabil, lucrarea a fost planificată și executată într-un singur sezon, care nu este mai lung de 6 luni în zonă, forța de muncă necesară doar la ridicarea fortificației a fost de 8500 de oameni, care au manipulat un volum de cel puțin 35 mii m³ de material de construcție” (p. 703). „...o asemenea lucrare de apărare, impresionantă prin dimensiuni și tehnica de obținere in situ, condițiile fizice în care s-a realizat procesul termic asupra materialului combinat argilos și carbonatic și, de ce nu, elemente privind forța militară sau a celei suport care a staționat cândva de-a lungul fortificației liniare Cioclovina-Ponorici” (p. 709).

Ca și alte obiective fortificate în zonă putem menționa cetatea dacică de la Piatra Roșie, monument înscris pe lista UNESCO, alături de Costești-Cetățuie, Blidaru, Sarmizegetusa Regia, Bănița și Căpâlna,

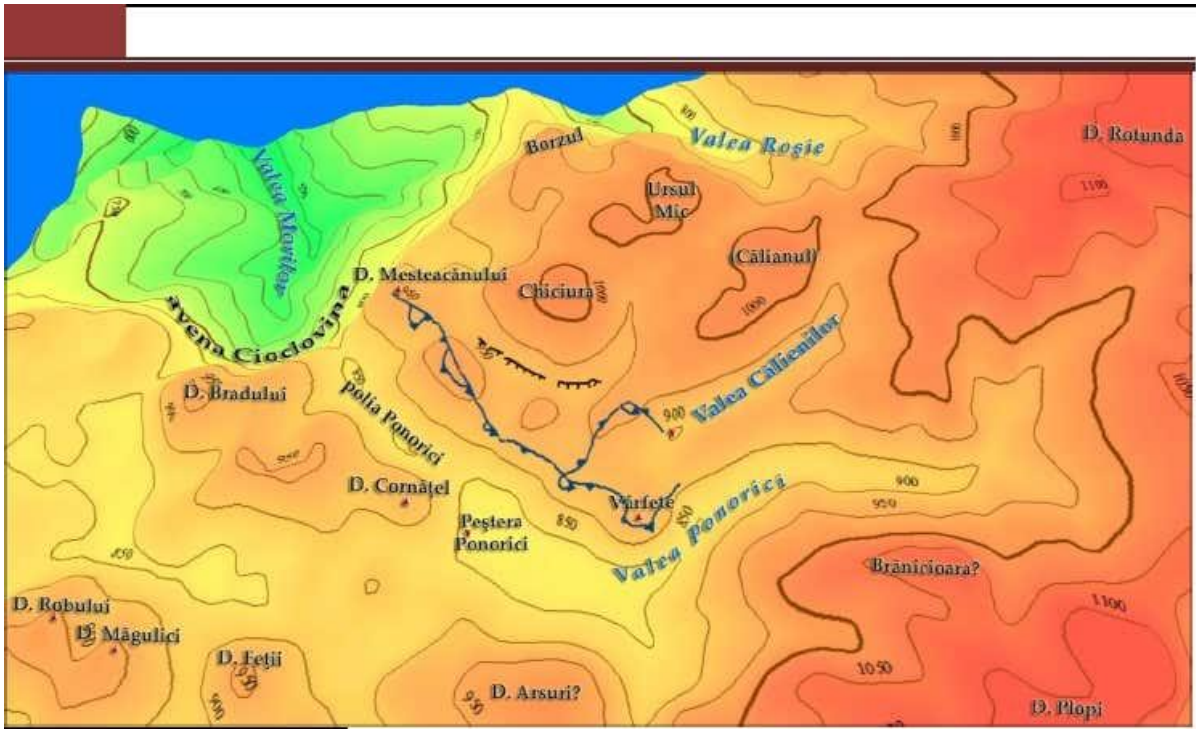
aceasta din urmă aflată însă pe Valea Sebeșului, pe teritoriul administrativ al județului Alba.

Acest baraj militar dacic Cioclovina - Ponorici, de „tip pieptene”, cu dinții întrepți către adversar, este unic în lume ca și concepție și realizare. Posibil ca viitorul să ne deoaaleze și alte secrete ale celor două războaie daco – romane care se dovedesc a fi fost mult mai complexe decât credem noi.

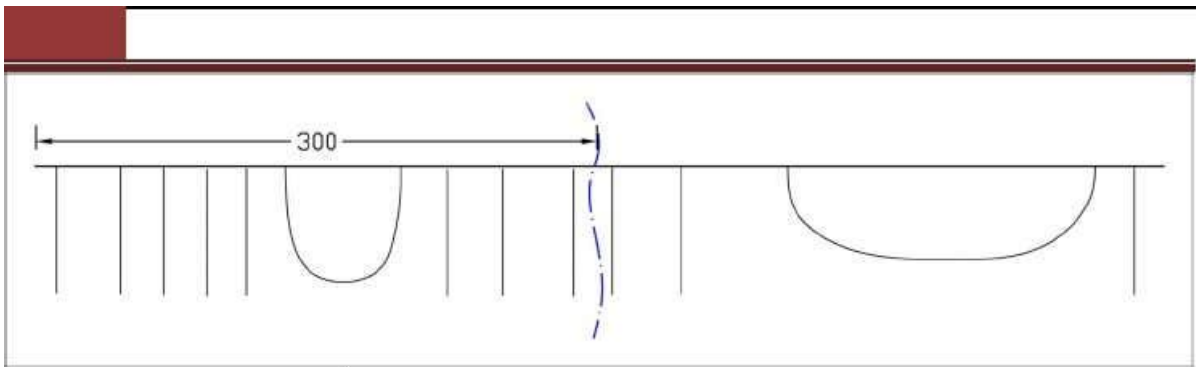
Surse: wikimapia.org; danoltean.ro; cunoastelumea.ro; glasul-hd.ro; enciclopedia-dacica.ro; patrimoniu.ro; academia.edu; dacia.8m.net; piatra-rosie.ro

Bibliografie:

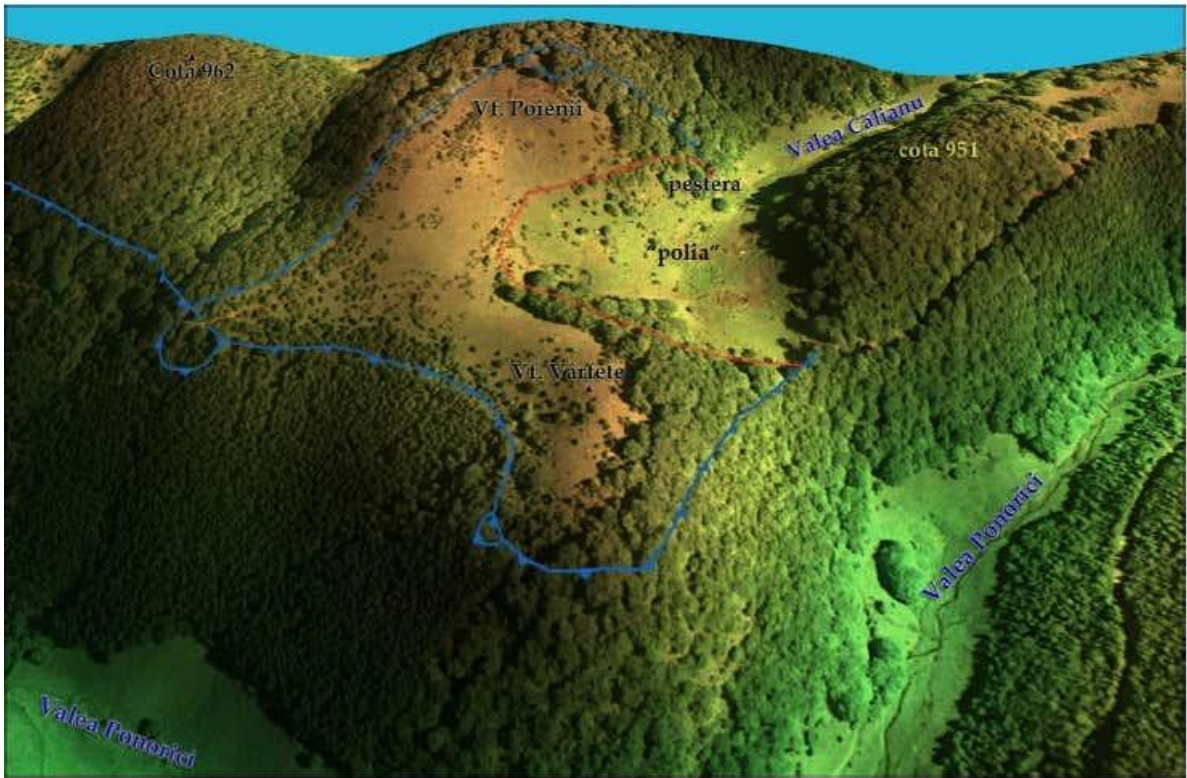
- 1) I. Glodariu, E. Iaroslavschi, A. Rusu, *Cetăți și așezări dacice în Munții Orăștiei*, București, 1988, p. 165);
- 2) Dan Olteanu – „Regii Dacilor și războaiele cu romanii” – Editura Dante, București, 2013;
- 3) H. Tatu și V. Moraru – „*Dispozitivul defensiv dacic de la Ponoriciu, jud. Hunedoara*”, apărut în „*Sargetia*”, (XVI-XVII, 1982-1983; p. 154);
- 4) V. Cetean, E. S. Teodor, A. Pețan – „*Începuturi de cercetare a fortificației liniare Cioclovina-Ponorici. Informații arheologice, mineralogie și alte analize de laborator*”, apărut în „*ArcheoVest*”, IV (2016, p. 695).

Troianul fortificat dacic de la Ponorici

Schiță a părții vestice a Troianului de la Ponorici publicata de C Daicoviciu

Metopă de pe Comuna lui Train din Roma unde este posibil să apară asaltul asupra fortificației Ponorici

